

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ

Ριζική μεταρρύθμιση ή διαρκής χρεοκοπία

Τάσος Ι. Αβραντίνης

Το μέγεθος του προβλήματος

- Το έλλειμμα των ασφαλιστικών ταμείων κατά μέσο όρο την περίοδο 2001-2014 κυμαινόταν στο 80% του συνολικού δημοσιονομικού ελλείμματος.
- Το 2015 ο αριθμός των συνταξιούχων ξεπερνούσε τα 2.656.000 και αποτελούσε το 24,5% του πληθυσμού της χώρας. Οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα, μαζί με τους αυτοαπασχολούμενους και τους ελεύθερους επαγγελματίες δεν ξεπερνούν τα 2.800.000. Η αναλογία συνταξιούχων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα είναι σχεδόν 1 προς 1,07.
- Οι συνταξιούχοι αποτελούν σήμερα το 27% περίπου του εκλογικού σώματος. Το προσδόκιμο ζωής (ανδρών και γυναικών) στην Ελλάδα είναι το 79 έτος της ηλικίας.

- Το 2015 καταβλήθηκαν συντάξεις συνολικής αξίας 28,2 δις € ή περίπου το 16% του ΑΕΠ. Το 2000 το ποσοστό ήταν 12,6%.
- Το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών για τον μέσο ασφαλισμένο του ΙΚΑ αντιστοιχεί περίπου στο 41% του συνολικού μισθολογικού κόστους του. Δηλαδή για κάθε 100 ευρώ που πληρώνει ο εργοδότης ο εργαζόμενος εισπράττει μόλις 59 ευρώ.
- Το ύψος των συντάξεων που καταβάλλονται από τα ταμεία δεν έχει προκύψει από αντίστοιχες αναλογιστικές μελέτες που θα αποφαίνονταν για τη βιωσιμότητα των ταμείων που της χορηγούν.
- Η παρούσα αξία των υποχρεώσεων του ασφαλιστικού συστήματος στους σημερινούς συνταξιούχους υπερβαίνει το 150% του ΑΕΠ.

Οικονομία και ασφαλιστικό

- Από το 2001 έως και το 2015 το κράτος χρηματοδότησε τα ασφαλιστικά ταμεία με το ποσό των 214 δις € (77 δις € δόθηκαν μόνο στον ΟΓΑ) ή με 14,2 δις Office1 ερίπου κατά μέσο όρο ετησίως. Office [2]1
- Το κράτος χρηματοδοτεί θα χρηματοδοτήσει με συντηρητικούς υπολογισμούς περίπου με 16 δις € ή το 9,2% του ΑΕΠ την καταβολή των συντάξεων από τα ασφαλιστικά ταμεία.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε η Eurostat οι φόροι και οι ασφαλιστικές εισφορές στην Ελλάδα φθάνουν στο 39% του ΑΕΠ. (Βλπ. Πίνακα 1)

Slide 4

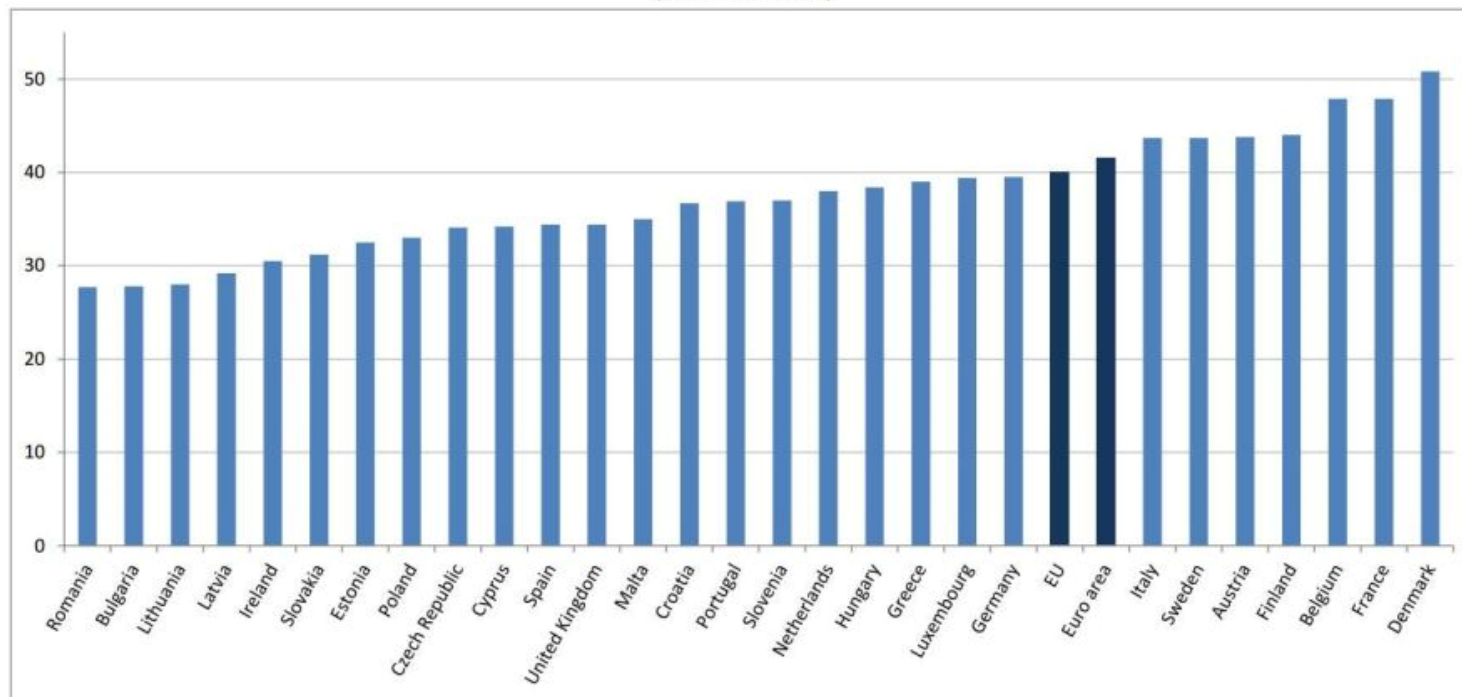
Office1 Microsoft Office User, 2/10/2016

Office [2]1 Microsoft Office User, 2/10/2016

- Από το 2023, οπότε και εκπνέει η περίοδος χάριτος που έχει εξασφαλίσει η χώρα θα απαιτηθούν επιπλέον 10 δις € για την κάλυψη τόκων και χρεολυσίων για την εξυπηρέτηση των παλιών δανείων μας.
- Η αύξηση της ανεργίας και η ύφεση αντί για την προβλεπόμενη ανάπτυξη που προκλήθηκε από την πολιτική της συγκυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ δημιούργησε την πρόσθετη ανάγκη άμεσης χρηματοδότησης του συστήματος.
- Οι αποφάσεις του ΣτΕ για τη μείωση των συντάξεων θα δημιουργήσουν πρόσθετη δημοσιονομική επιβάρυνση.

Η Ελλάδα στην 8^η θέση στην αναλογία φόρων και ασφαλιστικών εισφορών προς ΑΕΠ

Total revenue from taxes and social contributions in the EU Member States, 2014
(as % of GDP)

Eurostat

Ποιος δημιούργησε το πρόβλημα; Μύθοι και θρύλοι.

- *Κάποιοι ισχυρίζονται ότι το πρόβλημα των ελλειμμάτων των ταμείων δημιουργήθηκε από το α.ν.1611/1950 στα μέσα της δεκαετίας του '50, ο οποίος όρισε τα διαθέσιμα να κατατίθενται υποχρεωτικά στην Τράπεζα της Ελλάδος με χαμηλότερο επιτόκιο από αυτό της αγοράς.*

Απάντηση: Η αλήθεια είναι ότι με χαμηλότερα επιτόκια από αυτά ακόμη και των καταθέσεων ταμιευτηρίου και με πληθωρισμό υψηλό (την περίοδο 1973-1983) μειώθηκε η αξία των κεφαλαίων. Από την άλλη όμως στα χρήματα αυτά των ταμείων στηρίχθηκε η χρηματοδότηση της βιομηχανίας. Οι τράπεζες είχαν πρόσβαση σε φθηνά κεφάλαια που διέθεταν στις επιχειρήσεις με σχετικά χαμηλά επιτόκια στις δεκαετίες του '60 και του '70. Αυτό συνέβαλε στην ταχεία εκβιομηχάνιση της χώρας και στην επίτευξη ρυθμών ανάπτυξης 6% με 7% για όλη αυτή την περίοδο. Αυτό σταμάτησε το κύμα μετανάστευσης, εκμηδένισε την ανεργία και ανέβασε το επίπεδο των μισθών. Άρα το έμμεσο όφελος για το ασφαλιστικό σύστημα ήταν ότι εξασφάλισε μεγαλύτερες εισφορές.

- Το δεύτερο επιχείρημα των υποστηρικτών του αδιέξοδου *status quo* είναι ότι για τα ελλείμματα των ταμείων ευθύνεται η διαγραφή από το PSI. **Απάντηση:** Αυτό είναι θηριώδες ψέμα. Με το PSI διεγράφη το 53,5% του δημοσίου χρέους που κατείχε διεθνώς ο ιδιωτικός τομέας. Από τα περίπου 21 δις € των ασφαλιστικών ταμείων σε ομόλογα του ελληνικού δημοσίου έγινε συνολική διαγραφή περίπου 13,4 δις €. Εάν δεν γινόταν το PSI θα χρεωκοπούσε η χώρα. Στην περίπτωση αυτή: α) τα ταμεία δεν θα εισέπρατταν ούτε ένα ευρώ από τα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, β) δε θα είχαν καμμία πρόσοδο από τα τοκομερίδια των ομολόγων γ) θα έχαναν την κρατική επιχορήγηση που αναφέραμε παραπάνω για την καταβολή συντάξεων, η οποία για το 2012 ανήλθε στα 14,47 δις και τη χρονική περίοδο 2012-2015 περίπου στα 50 δις €. δ) Με τη διαγραφή τα ασφαλιστικά ταμεία πήραν 4,5 δις €. ε) Αποσιωπάται σχεδόν απ' όλους ότι μεγάλο μέρος των ομολόγων που «κουρεύτηκαν» δεν είχαν αγοραστεί από τα ταμεία στην ονομαστική τους αξία αλλά σε πολύ χαμηλότερη της ονομαστικής και στ) με το PSI μειώθηκε το δημόσιο χρέος κατά 100 δις € και βελτιώθηκαν σημαντικά τα επιτόκια δανεισμού με αποτέλεσμα ο προϋπολογισμός να εξοικονομεί ετησίως περίπου 10 δις €, μέρος των οποίων πληρώνει τις συντάξεις.

- Εάν αντιμετωπίσουμε την εισφοροδιαφυγή θα λυθεί το ασφαλιστικό.

Απάντηση:

α) Η αντιμετώπιση της εισφοροδιαφυγής έστω στο 100% κι αν ισχύει ότι αυτή ανέρχεται σε 2,5 με 3 δις € ετησίως δεν αρκεί για την επίλυση του προβλήματος των θηριωδών ελλειμμάτων των ασφαλιστικών ταμείων.

β) Ο πρώτος διδάξας είναι το κράτος που στη δεκαετία του '80 κυρίως ενέταξε στο ΙΚΑ, στο ΝΑΤ κ.λπ. στρατιές «κοινωνικών ομάδων» που δεν είχαν καταβάλλει ποτέ εισφορές και οι γενικότερες ενδογενεαλογικές και διαγενεαλογικές αδικίες του συστήματος.

γ) Με τις υψηλότερες στην Ε.Ε. εισφορές στο 41% του μισθολογικού κόστους του εργαζομένου και με πολύ χαμηλή ανταποδοτικότητα δημιουργείται ισχυρό κίνητρο εισφοροδιαφυγής.

Οι πραγματικές αιτίες του προβλήματος

- Η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να αντισταθεί στα ισχυρά συντεχνιακά και πελατειακά δίκτυα οδήγησε σε πολυδιάσπαση των ταμείων. Συνακόλουθα ο διορισμός αμιγώς κομματικών διοικήσεων σ' αυτά. Περισσότερα από 350 ταμεία δημιουργήθηκαν σταδιακά και επιζούν ακόμη και σήμερα ως κλάδοι στο ΙΚΑ, στον ΟΑΕΕ κ.λπ. Αυτό δημιούργησε οργανωτικό, διοικητικό και οικονομικό χάος. Πολυδιάσπαση σημαίνει διαφορετικό ύψος εισφορών, σύνταξης, τρόπου υπολογισμού της σύνταξης, διαφορετικά όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, διαφορετικές εποπτεύουσες αρχές, αδιαφανή και κακή διαχείριση, μηδενική εποπτεία, στρατιές δεκάδων χιλιάδων υπαλλήλων κοκ.
- Η πελατειακή πίεση που οδήγησε σε τεράστιες αδικίες και εγγυημένα προνόμια από το κράτος, συντάξεις που δεν αντιστοιχούν σε εισφορές και ποσοστά αναπλήρωσης πάνω από 100%. Χαρακτηριστικό του συστήματος η σταθερή αύξηση των παροχών χωρίς αύξηση των πόρων και νοικοκύρεμα.

- Η έλλειψη αναλογιστικών μελετών και ο σεβασμός στα πορίσματά τους.
- Το δημογραφικό. Μαζί με την Ε.Ε. η Ελλάδα έχει σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα. Το 1975 γεννήθηκαν στην Ελλάδα 155.000 παιδιά, το 2012 γεννήθηκαν 95.000. Η αναλογία εργαζομένων προς συνταξιούχους το 1990 ήταν 2,46, το 2007 ήταν 1,72 και σήμερα 1,6 (συμπεριλαμβανομένων στους εργαζομένους τους ανέργους και τους δημ. υπαλλήλους). Το 2040 η αναλογία θα είναι κοντά στο 1 προς 1.
- Η αύξηση του προσδόκιμου της ζωής σημαίνει ότι η μέση διάρκεια καταβολής σύνταξης από 7 χρόνια που ήταν στη δεκαετία του '70 ανέρχεται σήμερα περίπου στα 18 χρόνια.
- Η μεγάλη αύξηση της ανεργίας που στερεί πόρους από το ασφαλιστικό σύστημα.
- Η αύξηση του ορίου ηλικίας εισόδου στην αγορά εργασίας.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΩΝ ΤΟΥ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ STATUS QUO

Η πολιτική ορολογία των συνδικάτων και των κομματικών προστατών τους για να πολεμήσουν οποιαδήποτε προσπάθεια ουσιαστικής μεταρρύθμισης του ασφαλιστικού συνοψίζεται πολύ πετυχημένα από τον Παναγή Βουρλούμη στο βιβλίο του «Το ασφαλιστικό με απλά λόγια», στα εξής συνθήματά τους:

- Δημόσιος και κοινωνικός χαρακτήρας= **στενό συντεχνιακό συμφέρον**
- Κοινωνικά δικαιώματα=**προνόμια εις βάρος της πλειοψηφίας**
- Κρατική επιχορήγηση=**πληρώνουν οι φτωχοί για ευπορότερους από αυτούς**
- Κοινωνικοί πόροι=**επιβάρυνση τρίτων για τη διατήρηση προνομίων**

Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ: Η ΡΙΖΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κάθε σύστημα και το πιο καλοσχεδιασμένο πρέπει να προσαρμόζεται στην αλλαγή των συνθηκών και των δεδομένων.

Για να παραμείνει βιώσιμο το ασφαλιστικό σύστημα στη σημερινή απολύτως ελλειμματική μορφή του πρέπει να συμβούν όλα ή τα περισσότερα από τα παρακάτω:

- Να αυξηθούν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης
- Να αυξηθούν οι εισφορές
- Να μειωθούν οι συντάξεις
- Να καλυφθεί το έλλειμμα από τον προϋπολογισμό

Εάν κάτι από τα παραπάνω δεν αλλάξει θα πρέπει να αλλάξει περισσότερο κάτι από τα υπόλοιπα.

Οι δυνάμεις της αδράνειας (συνδικάτα, κόμματα κοκ.) έχουν ως στόχο αφενός τον προϋπολογισμό, τα λεφτά δηλαδή των φορολογουμένων αφετέρου την αύξηση των εργοδοτικών εισφορών καθώς και τα λεφτά των ανυποψίαστων τρίτων που ονομάζονται κοινωνικοί πόροι ή σωστότερα φόροι υπέρ τρίτων.

- Η «εύκολη λύση»: Θεωρητικά οι συντάξεις όσο κι αν αυξηθεί το αναλογιστικό έλλειμμα μπορεί να πληρώνονται από το κράτος, δηλαδή από τη φορολογία. Οι αδιόρθωτοι συνδικαλιστές, οι πολιτικοί του κρατισμού και οι οικονομολόγοι της δραχμής πάνω κάτω αυτό ζητούν. Η αφανής συνέπεια είναι ότι κάθε ευρώ που δίνεται για τη χρηματοδότηση του ελλείμματος των ασφαλιστικών ταμείων αφαιρείται την ίδια στιγμή από την κρατική δαπάνη για άλλους τομείς, όπως η παιδεία, οι επενδύσεις, η υγεία, η ασφάλεια, η απονομή δικαιοσύνης, η μείωση του χρέους κοκ. ή εμποδίζει τη μείωση των φόρων. Έτσι μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και διαπράττεται μια μεγάλη αδικία εις βάρος των σήμερα αγέννητων και των νέων ανθρώπων.
- Η δεύτερη «εύκολη λύση»: Η αύξηση των εισφορών. Αύξηση των εισφορών στη χώρα με τις υψηλότερες εισφορές στην Ε.Ε. συνιστά καταστροφή και για την οικονομία και για το ασφαλιστικό. Η αύξηση των εισφορών θα κάνει την οικονομία λιγότερο ανταγωνιστική, θα αυξήσει την ανεργία και τη «μαύρη» εργασία αυξάνοντας την εισφοροδιαφυγή.

Για να γίνει κατανοητό αύξηση φόρων και εισφορών ΔΕΝ ΑΝΤΕΧΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

ΤΟΤΕ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ;

Η αρχιτεκτονική του νέου συστήματος θα πρέπει να υιοθετήσει ένα ριζοσπαστικό σύστημα τριών πυλώνων.

- Ο ρόλος του κράτους θα πρέπει να εξαντλείται μόνο στον πρώτο πυλώνα, ο οποίος θα εξασφαλίζει σε όλους υπό την προϋπόθεση ότι ζουν στην Ελλάδα για κάποιο χρονικό διάστημα (15 ή 20 ετών) μια βασική εθνική σύνταξη, η οποία θα πρέπει να είναι ποσοστό του εκάστοτε ισχύοντος κατώτατου μισθού. Οι ασφαλιστικές εισφορές στον πρώτο πυλώνα καταργούνται και όλη η γραφειοκρατία του σημερινού συστήματος (ασφαλιστικές ενημερότητες, πορτοκαλί βιβλία, ελεγκτές, μπλοκάκια κοκ.). Μπορεί για την καταβολή της βασικής εθνικής σύνταξης να υπάρχουν εισοδηματικά κριτήρια.

- Ιδιωτικά ταμεία υπό κρατική εποπτεία που λειτουργούν με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Η συμμετοχή είναι προαιρετική και οι εισφορές που κατατίθενται σ' αυτά αποτελούν περιουσιακό στοιχείο του ασφαλισμένου. Πριν από κάποιο χρονικό όριο ο ασφαλισμένος δεν μπορεί να αναλάβει τις εισφορές του αλλά μπορεί να αλλάξει ελεύθερα ταμείο. Τα ταμεία αυτά αντασφαλίζονται υποχρεωτικά. Παρέχεται κίνητρο οι εισφορές μέχρι κάποιο όριο στα ταμεία αυτά να εκπίπτουν από το εισόδημα. Ενώ θεσπίζεται αφορολόγητο και στα ίδια τα ταμεία.
- Τρίτος πυλώνας είναι η ιδιωτική ασφάλιση. Οι εισφορές είναι επίσης προαιρετικές αλλά η συμμετοχή σ' αυτόν έχει περισσότερο επενδυτικό χαρακτήρα από το δεύτερο.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

- Υπάρχει ωστόσο ένα πρόβλημα στη μετάβαση στο νέο σύστημα που στα οικονομικά ονομάζεται πρόβλημα «συγκριτικής δυναμικής». Δημιουργείται επίσης για τη μεταβατική περίοδο ένα κόστος κληρονομιάς (legacy cost). Το κόστος αυτό πρέπει να αυτονομηθεί και να χρηματοδοτηθεί με σειρά μέτρων:
 - με μείωση των μεγάλων συντάξεων που δεν αντιστοιχούν σε καταβληθείσες εισφορές ή έχουν δοθεί πρόωρα.
 - από μέρος του μερίσματος της ανάπτυξης της χώρας.
 - από την εξοικονόμηση πόρων από την κατάργηση των ασφαλιστικών ταμείων.
 - από έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις και μείωση του κράτους.